

Ніч перед боєм (скорочено)

Олександр Довженко

Олександр Довженко

Ніч перед боєм

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Друга світова війна. Наступного дня наших солдатів чекав великий бій. А поки що бійці і командири, чоловік 30, зібралися у землянці. Іван Дробот, молодий танкіст з надзвичайно приємним і скромним лицем, запитав товариша командира Петра Колодуба у чому його секрет. Адже Колодуб – безстрашна і невтомна, хоч на вид маленька, не дуже здорова людина, а з будь-якого пекла виходить переможцем. Колодуб сказав, що з великою охотою відповість, бо секрет у нього таки є.

Командир почав оповідати, як на річці Десні звичайний український дід-рибалка перевернув йому тоді всю душу. Колодуб вмів гарно розповідати, і бійці приготувалися слухати.

Колодуб і такі ж як і він відходили під натиском німців. Відступали на схід день і ніч, несли на плечах своїх поранених товаришів. Дехто стрілявся з розпачу, а дехто кидав зброю і йшов до рідних хат, не мавши сили духу пройти мимо.

Їх було небагато, чоловік 15. Було кілька танкістів з розбитих танків, були кулеметники, політпрацівники, два бортмеханіки, навіть один полковник без полку. З ним і Колодуб, який тоді був командиром танка (до війни працював садівником). Наступала ніч, перед ними була Десна, яку треба було перепливати. Вони звернулися до діда-перевізника Платона Півторака. Дід зустрів їх словами: "Тікаєте, бісові сини?" Він покликав ще діда Савку, маленького, з підстриженою борідкою, 70-літнього чоловіка, який чимось був схожий на святого Миколу-угодника. З дідом Савкою вийшов ще чималий хлопець з двома опачинами.

Дорогою до річки і човнів Борис Троянда дуже хвилювався. Він не вмів плавати і боявся, що діди їх не перевезуть. Тим часом дід Платон говорив до діда Савки: "Не знаю, чого вони оце так тікають. Чого вони так тієї смерті бояться? Раз уже війна, так її нічого боятися". Савка погоджувався з ним. Дід Платон говорив про свого сина, полковника Левка Півторака, який бився на Кохин-Голі і вичистив усіх ворогів.

Вони йшли стежкою мовчки у густих лозах. Діди йшли не кваплячись, ніби на звичайну нічну рибну ловлю, не звертаючи жодної уваги ні на гарматну стрілянину, ні на рев німецьких нахабних літаків. Троянда просив дідів йти швидше. Платон відповів, що уже старий і відходив своє.

Сонце давно вже зайшло. Але його проміння з-за горизонту освітлювало грізні

хмари. Палахкотіли зловісні блискавиці горобиної ночі. Природа була ніби в змові з подіями і попереджала своїми грізними знаками. Десь за ними попід хмарою носилися ракети. Гриміли гармати.

Втікачі і діди розсілися у човні. Дід Платон сильним рухом одштовхнувся од берега. Савка з онуком гребонули опачинами. Човен був великий і старий-престарий.

Колодуб сидів у човні близько коло діда Платона і йому здалося, що перевозять їх на той світ. Душу Колодуба охопили сором, розпач, невимовний жаль, він прощався з Десною.

Дід Платон продовжував з Савкою свою розмову, образливу і гірку для втікачів. Платон говорив, що три ночі возив солдатів, зовсім не спав, а недавно перевозив одну партію, і йому погрожували револьвером і називали куркулем. Савка вважав, що вже кому на війні судилося вмерти, так не викрутишся, ніякий човен тебе не врятує. Дід Савка згадав і свого сина Демида, який не посмів би відступити.

Колодуб дивився на діда Платона і з насолодою слухав кожне його слово. Дід для нього був живим грізним голосом мужнього народу. Дід Платон вважав, що воякам бракує ненависті до ворога. Троянда сказав, що ненавидить фашизм усією душею. "Значить, душа в тебе мала", – сказав дід Платон і порадив прикувати себе од страху ланцюгом до кулемета та й класти ворога мовчки до смерті. Дід Савка жалів, що після відступу ще більше крові проллється, не тільки солдатської, а й материнської, й дитячої крові. Лейтенант Сокіл почав виправдовуватись, бо діди не бачили танкеток ворога. Колодуб не витримав далі дідових розмов, важко було його слухати. І він сказав: "А хіба ви думаєте, діду, що нам не важко? Хіба ви думаєте, що біль і жаль не роздирають наші душі, не печуть нас пекельним вогнем?" Дід сказав: "...воїну треба напитися зараз кріпкої ненависті до ворога та презирства до смерті... А жаль – це не ваше занятіє. Жаль підточує людину, мов та шашіль. Перемагають горді, а не жалісливі!".

Човен приплив до берега. Колодуб вийшов на берег абсолютно спустошений і разом з тим якийсь неначе зовсім інший, новий. Неначе втопив у Десні і свій жаль, і тугу, і розпач відступу. Вони стали прощатися з дідами, поспішаючи у лози. Колодуб йшов останнім і думав про діда Платона. А потім вернувся, бо мусив щось сказати на прощання дідові Платону. Дід стояв на березі по кісточки у воді з веслом, як пророк, нерухомий. "Прощайте, діду. Простіть нас, що не доглянули вашу старість. Ми вас, діду, ніколи..." – сказав Колодуб. "Іди, не крутись перед очима", – сказав Платон. По сухому темному його лицю текли сльози і падали в Десну.

Колодуб закінчив свою розповідь і сказав, що нічого в світі так не хотів би, як після війни поїхати на Десну до діда Платона і... "І сказати йому, що він помилявся", – почувся голос Троянди, який вже з пів години як приїхав на фронт і зайшов до землянки. "І поклонитися діду Платону в ноги за науку", – сказав капітан Колодуб. Раптом Іван Дробот сказав, що це неможливо. Він був якось особливо схвилюваний. Дробот сказав, що дід Платон загинув. І розповів, що коли Колодуб та інші пішли у лози, через годину прибігли німці. Довго вони били діда, що перевіз втікачів, хотіли розстріляти, а потім був приказ негайно переправитися на другий берег. Дід Платон і

дід Савка повезли. Насіло німців вщерть. Випливли на середину Десни. Тоді дід Платон і дід Савка попросили тричі один в одного пробачення зі словами "Бог простить" і повиймали вони весла. Потім стрибнули на правий борт, та й перекинули човна. Все потонуло – і кулемети, і німці, і діди. Один тільки Іван, онук діда Савки, вплив на берег.

Колодуб скомандував встати. Всі встали. Цілу хвилину сім'я бійців стояла мовчки. Колодуб був блідий і урочистий. Він стояв з закритими очима. Потім на мить він став на одно коліно, і всі послідували за його рухом. "Готові до бою?" – спитав Колодуб і виріс перед бійцями, як дід Платон на Десні. "Готові на будь-який огонь!!!"

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу